

hranile so se nekdanj Jezusove jaslice. Zdaj so v neki drugi kapeli. O Božiču razpostavijo se v očitno češčenje. (Mogoče, da bi jih bili mogli videti tudi mi; a žal, da nam tega ni nihče o pravem času povedal!)

Pavlinova kapela nosi ime svoje po njenem vtemeljitelju papežu Pavlu V. — Tu stoji altar, katerega prekrasnost in dragocenost sega do skoro neverjetnega. Najredkejši in najlepši žlahni kamni raznovrstnih barv družijo se tu drug k drugemu; pozlačen bron sklepa jih skupaj. Starodavna Marijna podoba s sinkom Jezuskom v naročji, o kateri se pravi, da jo je slikal sv. evangelist Lukež, časti se na tem altari. Gotovo in dokazano je, da je bila uže 25. aprila l. 590. ta podoba po papežu sv. Gregoriji Vélikem v slovesni procesiji skoz mesto v Vatikan nesena, da bi na Marijno prošnjo prenehala strahovita kuga. Od takrat bila je o časih hudih stisk in nadlog večkrat ta podoba v slovesnih obhodih po rimskih cestah prenašana; zlasti l. 1860., ko je kolera neusmiljeno davila in morila rimske stanovnike, in pozneje, ko so brezvestni nasilniki protili posestvu sv. Očeta. Vsled visoke starosti so barve na podobi uže popolnoma otemnele.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Na razgovor pride sedaj predlog nemškega deželnega odbora in povsem nemškega finančnega odseka, naj se dovoli za neobligatorični poduk nemščine na slovenskih ljudskih šolah 500 gold.

Proti temu predlogu oglasi se poslanec Svetec. On pravi: Dr. Schaffer je rekel, da je 500 gold., kateri se dadó za nepotrebni nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah, le „bagatela“ in vendar je to ista mala svota, katero je po nasvetu zgolj nemškega finančnega odseka odrekel deželni zbor za podporo ljudskih šol za silo, večinom po prečastitih duhovnikih vzdržavanih. Uže lani sem rekel, da je svota, nasvetovana in dovoljena za nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah, popolnem zavržena. Isto danes ponavljam s polnim prepričanjem. (Dobro! Dobro!) Deželni odbor sedanja seveda hvali se, da se je za nemški poduk oglasilo 690 učencev slovenskih. Poročilo deželnega odbora kranjskega pa nam ne pové, koliko teh prijavljenih učencev je tudi pri nemškem poduku ostalo, in kakošni so bili vspehi tega usiljenega in nepotrebne poduka. Meni niso znani odnošaji vse kranjske dežele v tej zadevi, a kolikor se tiče nemškega poduka vsaj v litijski šoli, hočem nekoliko povedati, kako se je tu delalo, da se je ustanovil prostovoljni neobligatni nemški poduk. Deželni odbor in c. kr. deželni šolski svet sta v jako prijazni zvezi, nu seveda, „meso od mesa“ ne more biti tudi drugače. Najprvo je deželni odbor, potem pa c. kr. deželni šolski svet navduševal učitelje, naj gledajo in delajo na to, da se ustanovi prostovoljni neobligatni nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah kranjskih, se ve da tudi v Litiji. Učitelj in vodja litijske šole storil je svoje, da bi pridobil kaj učencev za nemški poduk po naročilu deželnega odbora in deželnega šolskega sveta; a oglasili so se le trije poduka v nemščini željni učenci; poduk za tako majhno število učencev je bil tedaj nemogoč. Kar pride deželni šolski nadzornik ljudskih šol gosp. Rajmund Pirker v Litijo in prvo, kar je storil, bilo je, da je vprašal, kako je z neobligatnim nemškim podukom na litijski ljudski šoli. Učitelj odgovori, da se je potrudil, ga vpeljati, da pa ni bilo mogoče ga ustanoviti, kajti le trije, od

katerih so stariši to želeli, so se prijavili, več pa jih ni bilo.

A gosp. deželni šolski nadzornik Pirker mu odgovori: „Tu boste précej videli, kako se taka stvar napravi!“ Précej potem vpraša g. Pirker otroke: „Otroci, kdo hoče nemški znati? Tu je priložnost se nemško naučiti!“ In takoj je poskočila cela tropa paglavcev izza klopi in vsi so prijavili, da hočejo znati nemški. „Glejte“, je rekel c. kr. deželni šolski nadzornik ljudskih šol, „tako se mora delati in učencev ne manjka“, in takoj se je ustanovil v Litiji neobligatni nemški poduk na ljudski šoli. In gosp. Pirker je rekel učitelju litijskemu, da se ima natanko ravnati po ukazih kranjskega deželnega odbora in deželnega šolskega sveta, drugače ga bode moral prijaviti in prišel bode v disciplinarno preiskavo. (Klici: Čujte! Čujte!)

Poduk nemški ustanovil se je potem v Litiji, a mislim, da je bilo z njim po celi deželi ravno tako kakor v Litiji. Navdušenje provociranih paglavcev za nemščino pa ni trajalo dolgo in je kmalu ugasnilo. Pozimi je bilo še nekaj obiskovalcev, a poleti nobenega. Le škoda, da gosp. deželni šolski nadzornik ljudskih šol R. Pirker ni prišel tudi potem koncem leta nadzorovat nemški, njemu toliko priljubljeni poduk, osvedočil bi se bil, da je bila njegova agitacija vsaj za litijsko šolo popolnem brezvspešna. Otroci naučili so se pisati malo številice nemških črk, drugoga pa nič, in imeli so priliko, vsaj nekaj pozabiti. (Klici: Istina!) Če sedi otrok od 7. do 12. leta v ljudski šoli po 5 ur na dan, potem ima uže zadosti in vsak daljni poduk v nemščini mora biti brezvspešen.

To pa nikakor ne gre, da nemški „Schulverein“ učitelje tajno podkupa, naj bi širili nemštvo. Kako pride sploh deželni zbor do tega, podpirati nemškovalno delovanje „Schulvereinovo“? Oni delajo šole, deželni normalni šolski zaklad pa jih mora vzdržavati. Ali skladajo v deželne zaklade mar Nemci, in ne v ogromnem številu Slovenci? In ali se ne godi potem velika krivica Slovencem? Kočevarji itak uže delajo deželi premnogo stroškov, ko hodijo širom sveta in mora deželni zaklad za nje plačevati ogromne svote bolnišnicam. Tu bi bilo dobro, da bi se napravile kake ustanove, da ne bi dežela trošila toliko novcev. V Kočevji imajo bolnišnico, in še to mora vzdrževati deželni zaklad. Dr. Schrey je izrekel, da se daje večidel le za slovenske šole, a tu vidimo, da nasprotna gospoda podpira le s posebno navdušenostjo nemške šole in nemški poduk na slovenskih šolah.

Pa še na štirirazrednicah je nemški poduk popolnem brezvspešen in škoda je za čas in denar, ki se troši v očitno škodo duševnega razvitka slovenskega naroda. (Dobro! dobro!) Poglejte gospodje, povem Vam slučaj, ki drastično osvetljuje naše šolske razmere. Učenec štirirazrednice hotel je letos vstopiti v gimnazijo, a ni mogel, dasiravno je stala v se ve da nemškem spričalu cela vrsta samih „sehr gut“ — in zakaj? Zaradi nezmožnosti v slovenskem jeziku! (Klici: Čujte! Čuite!) Gospoda, tu bode treba govoriti kmalu resno besedo.

Gosp. Dežman rekel je, da se mora poslom, ki znajo nemški, plačevati po dva gold. na mesec več. No, če bi to bila istina, morali bi mi, ki imamo vendar v prvi vrsti skrbeti za davkoplačujoče gospodarje, ne za posle, posebno gledati na to, da ne znajo posli ničesa nemški.

No, pa če je uže, kakor Dežman misli, toliko hasnovita nemščina za posle, — za kmeta pa ni, nikakor ne. Nisem še nikoli slišal, da bi tisti kmet, ki zna nemški, tam pridelal 5 mernikov žita, kjer pridelal kmet, ki zna samo slovenski, le 1. Temveč pa dobro vem,

da tisti kmetje pri nas, ki znajo nekaj nemški govoriti, so navadno najslabši, kajti čestokrat so taki pijanci in se klatijo po krčmah in spravljajo svoja posestva na kant. Sploh pa je res čudno, da nasprotna gospoda ravno zdaj toliko sili nemščino, ko imamo uže spodnje slovenske srednje šole in dobimo, kakor nam je po ustavi zagotovljeno, v kratkem gotovo popolnem slovenske srednje šole. Naklad na deželni normalno-šolski zaklad znaša uže 17% doklade, in če se bode tako delalo naprej, bode drugo leto treba 18%. Zato mislim, da ni treba, da se denar zametava, in to se stori, ako se dovoli 500 gold. za nepotrebni nemški poduk, zatorej bodem jaz in moji somišljeniki proti dovolitvi glasovali. (Dobro! Dobro!)

(Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Nikar požirati češpljevih ali češnjevih pešek!* Še precėj pogosto nahajajo se ljudje, ki večidel iz navade češnje, nekateri tudi češplje s peškami vred jedó. — Kako je to nevarno, kaže sledeča dogodba: Ne davno oglasil se je v Pešti na Ogorskem delavec še ne 30 let star, močan in krepak, v tamošnji bolnišnici rekoč, da ga nekaj dni hudo ščiplje v trebuhu. Kmalu za njim oglasi se tudi drug še le 23 let star, enako krepak delavec, oba z enako tožbo. Zdravniki skušali so pomagati, pa zastonj; ni minulo 3 dni, bila sta oba mrtva. Pri raztelesenji pokazalo se je, da se je enemu zapičila češpljeva, unemu pa češnjeva peška v čeva, vsled česar so se čeva vnela, in sta morala tako prav po lastni ne-spameti pred časom pod zemljo. Stariši, pazite svojih otrok!

Naši dopisi.

Iz Gorice 29. okt. (Izv. dop. *) Na Goriškem, kakor v obče na Primorskem, se šolstvo v narodnem oziru tudi letos ni nič zboljšalo; mi nikakor ne čutimo, da bi bila triletna doba sedanje dunajske vlade Slovincem v prid kaj spremenila; pač pa so nekatere slovenske enorazrednice dobile nemški poduk v tej dobi, ki se ni še odstranil, čemur se ni čuditi; kajti tržaška vlada, ki je zá-nj delala, še vedno čuje ponosno nad svojimi priboritvami in našimi občinskimi starešinstvi, da se ne spametijo na drugo stran. Srednje šole so pod enakim varstvom starega nemškega stroja, in ravnatelja više realke in gimnazije imata največo skrb za to, da bi se slovenski dijaki krčili, v bojazni, da bi ti zavodi tudi v bodočnosti nemški ostali. Saj pa tudi sedita oba v goriški „ortsgruppi“ nemškega „Schulvereina“, gimnazijski vodja, na Pruskem rojeni Pantke, celó kot skrbni predsednik in marljivi zagovornik te skupine! O tem šolniku vedó letos na gimnazijo vstopivši učenci mnogokaj pripovedovati. Tako se govori, da nekih slovenskih dečkov ni pustil še k sprejemni skušnji, ampak jih je kar tako odgnal. Tako poročajo otroci sami, in vredno bi bilo poizvedeti, koliko je na tem resnice. Resnica dognana pa je, da pri sprejemnem izpitu je padlo 19 Slovencev, sprejetih je bilo 52. Enega Nemca pa, ki je bil tudi padel, so po par dneh vendar sprejeli! Ali je to postavno in v soglasji s postopanjem proti dečkom slovenske narodnosti? Slovenske dečke so vrgli, ker niso znali dovolj visoke nemščine, kljubu temu, da naše vadnice vse drugo zamujajo, samo da bi nemščine po zahtevah velikih nemških profesorjev v mlade glavice zadosti zabili. Da pa nemške vadnice za

slovenske otroke ne zadostujejo, krivi niso toliko naporí dotičnih učiteljev, kolikor mrznja nekih profesorjev, katere gosp. vodja Pantke k sprejemnim izpitom pošilja. Letos je bil v ta namen odločil pravega zagriženca, uže od lani pri nas poznanega prof. Nussbaumerja. (Konec prih.)

Prem 23. okt. (Različno. — Konec.) Dné 19. t. m. dopoldne pričelo bilo se je tukaj prav lepo in prijazno suho vreme, katero je pa trajalo le dobre cele tri dni. V dan 20., 21. in 22. t. m. zjutraj bilo je nam mogoče prvikrat sedanjo prelepo in velikansko repatico na izhodno-južni strani neba opazovati. Zares prelepa prikazen je ta milo-bleda, velikanska repatica pred jutranjo zoro!

Bogu bodi pa potoženo, da se je včeraj zvečer zopet pričelo staro deževje ponavljati. Če bode to zopet dalj časa trajalo, ne bode moč ljudem še to malo ozimnega semena v zemljo spraviti, kar se ga navadno v teh krajih o deloma ugodnih jesenih seje. Pomanjkanje in glad sta tukaj splošno neizogibna.

Na tukajšnji enorazredni ljudski šoli s poldnevnikom poukom je letos sledeče število obiskovalcev: Vsaki dan dopoldne 32 dečkov in 43 deklic = 75 otrok; popoldne 55 dečkov in 43 deklic = 98 otrok; ponavljavnico obiskuje pa 22 dečkov in 33 deklic = 55 otrok. Toraj je vseh obiskovalcev skupaj nič manj nego 228 otrok. Zavoljo premalega fizičnega in duševnega razvoja oprostilo se je letos od šolskega obiskovanja 17 otrok; 3 vsakdanji učenci in pa 1 ponavljavec so izvan svojega doma, kjer vsak dotično šolo obiskuje.

Če se gori omenjeno veliko število šolo obiskujočih otrok z malo tukajšnjo šolsko sobico, katera po najnovjših sanitarnih predpisih ravno za 30 obiskovalcev ob enem zadostuje, primerja, ni ravno težavno določiti položaja, v kakoršnem so dostikrat učenci z učiteljem vred. Tudi ni potreba ravno bistrega uma in pa izredne izvežbanosti o ljudskem šolstvu, da se more o napredku take gnječe prava in nepristranska razsodba sklepati, kar se pa sèm ter tje pravično v poštev ne jemlje. Pri rednem šolskem obiskovanju se vendar tudi v taki gnječi dá v nekaterih predmetih zaželeni smoter vsaj deloma doseči; a vse drugače je to poleg nerednega šolskega obiskovanja iz raznih opravičenih in neopravičenih vzrokov. Da je tu treba skoraj neprestanega ponavljanja, sosebno ob pričetku vsakega šolskega leta z vsakim oddelkom posebej v prejšnjem šolskem letu obravnavane tvarine, mi ne bode mogel nikdo zanikavati, kdor se je le par let z ljudsko šolo na deželi sam stvarno ukvarjal. Ali vendar je temu tako, da več ne povem.

Bolezen „robadi“ med tukajšnjo šolsko in tudi drugo še manjšo mladino še sedaj precėj hudo razsaja — opravičen vzrok nerednemu obiskovanju šole. Drug glavni vzrok temu po teh krajih pa je splošno uboštvo in revščina. Brez števila je tako ubogih in revnih starišev, da svojim otrokom še za dom najpotrebnejše vrhovne obleke iz česa preskrbeti nimajo. In vendar, če se je to zgodilo, da se otrok za šolo deloma obleče in obuže, hodi pa potem brez vsakoršne šolske knjige in družega šolskega orodja v učilnico. Stariši mu dostikrat ne morejo tega omisliti, ravno tako tudi občina ne, ker ima vedno sušo v blagajnici.

Učitelj sam pa tudi skoraj nobeden dandanes v teh krajih radi velike draginje vsega za njegov in njegove družinice obstoj potrebnega postati ne more tak magnat, da bi revnim otrokom pri najboljši volji mogel iz svojega žepa šolske reči kupovati, ko bi to ravno njegova dolžnost, ne pa prosta volja bila.

Naj bi se na vse strani skoraj na bolje obrnilo!

M. Rant, národní učitelj.

*) Lepa hvala za zanimiva poročila.

Vred.